

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชนด้วยระบบพยาบาลพี่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง

นันทนา น้าฝน*

อารี ชีวเกษมสุข** นิชาภา วุฒิวัฒน์*

Numfone N, Cheevakasemsook A, Wuttiwat N. Knowledge, attitude, and clinical teaching performance to nursing students of nurses in private hospitals through nursing preceptor system with one-to-one ratio approach. Chula Med J 2007 Nov-Dec; 51(11): 529 - 39

Objective : *To study the degree of knowledge, attitude, and clinical teaching performance to nursing students of nurses in private hospitals through nursing preceptor system with one-to-one ratio approach, and to explore the relations among knowledge, attitude, and clinical teaching performance to the students of nurses in private hospitals.*

Setting : *Private Hospitals, Thailand.*

Study design : *Correlational descriptive research.*

Samples : *Eighty-one professional nurses.*

Methods : *The instrument was the questionnaire of knowledge, attitude, and clinical teaching performance to nursing students of nurses through nursing preceptor system with one-to-one ratio approach. A set of questionnaires was tested for content validity by a panel of experts. The attitude part demonstrated the reliability at .89. The data were collected after the end of clinical teaching program.*

* คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

** สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Results : *The findings indicated that most preceptors had knowledge in clinical teaching at the moderate level; positive attitude toward clinical teaching; and clinical teaching performance of the preceptors at the good level. Knowledge and attitude in clinical teaching of the preceptors had low correlation ($r = .33$); while attitude and clinical teaching performance had moderate correlation ($r = .52$) at the statistical significant level of .01. However, there was no correlation between knowledge and clinical teaching performance.*

Conclusions : *The professional nurses should develop their knowledge and cultivate attitude of being preceptors prior to performing the one-to-one preceptors' roles in order to achieve optimal advantages of nursing students' learning.*

Keywords : *Knowledge, Attitude, Clinical teaching performance, Nursing preceptor system with one-to-one ratio.*

Reprint request: Numfone N. and Wuttiwat N. The Nursing Instructor of Faculty of Nursing, Saint Louis College, South Sathorn Rd., Bangkok 10120, Thailand.
Cheevakasemsook A. The Nursing Instructor of School of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University, Bangpood, Pakkret, Nonthaburi 11120.

Received for publication. August 25, 2007.

นันทนา น้ำฝน, อารี ชิวเกษมสุข, ณิชภา วุฒิวัฒน์. ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชนด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง. จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2550 พ.ย.-ธ.ค; 51(11): 529 - 39

- วัตถุประสงค์** : เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชน ด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชน ด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง
- สถานที่ทำการศึกษา** : โรงพยาบาลเอกชน, ประเทศไทย
- รูปแบบการวิจัย** : การวิจัยเชิงบรรยายความสัมพันธ์
- กลุ่มตัวอย่าง** : พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 81 คน ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชน
- วิธีการศึกษา** : เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชนด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาล แบบสอบถามทัศนคติต่อการสอนภาคปฏิบัติ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .89 เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลหลังสิ้นสุดโครงการสอนการสอนนักศึกษาพยาบาลด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง
- ผลการศึกษา** : พบว่าพยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่มีความรู้ในการสอนภาคปฏิบัติระดับปานกลาง มีทัศนคติต่อการสอนภาคปฏิบัติในทางบวก และมีพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติในระบบพยาบาลที่เลี้ยงระดับดี ความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ($r = .33$) ทักษะและพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันปานกลาง ($r = .52$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 แต่ความรู้กับพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติไม่สัมพันธ์กัน
- วิจารณ์และสรุป** : พยาบาลวิชาชีพควรได้รับการพัฒนาความรู้และปลูกฝังทัศนคติของการเป็นพยาบาลที่เลี้ยงก่อนปฏิบัติในบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง เพื่อช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล
- คำสำคัญ** : ความรู้, ทักษะ, พฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติ, พยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พยาบาลที่เลี้ยง (Preceptor) เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล การใช้ระบบพยาบาลที่เลี้ยงในการจัดการศึกษาพยาบาลเป็นยุทธวิธีหนึ่ง ในการจัดการเรียนการสอนในคลินิก⁽¹⁾ บทบาทของพยาบาลที่เลี้ยงในการสอนนักศึกษาพยาบาลประกอบด้วย การสอน (Teaching) การนิเทศการฝึกปฏิบัติ (Supervision) ให้คำปรึกษา/แนะนำ (Counseling) เป็นตัวแบบบทบาทพยาบาลที่ดี (Role model) เป็นแหล่งความรู้ (Resource person) และประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักศึกษา⁽²⁾ พยาบาลที่เลี้ยงเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานประจำในหอผู้ป่วยที่มีนักศึกษาพยาบาลขึ้นฝึกปฏิบัติงาน มีคุณสมบัติในด้านการปฏิบัติงานดี มีความเชี่ยวชาญหรือมีทักษะทางการพยาบาล มีภาวะผู้นำ มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร สามารถให้คำปรึกษา/แนะนำ และถ่ายทอดรูปแบบการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดีแก่นักศึกษาพยาบาลได้⁽³⁾ สัมพันธภาพระหว่างพยาบาลที่เลี้ยงกับนักศึกษาพยาบาลที่สอนในระบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to one) ทำให้เกิดความใกล้ชิดกันแบบพี่น้อง และพบว่า การใช้ระบบพยาบาลที่เลี้ยงสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้มากขึ้น⁽⁴⁾

พยาบาลที่เลี้ยงที่ทำหน้าที่สอน และนิเทศการฝึกปฏิบัติงานแก่นักศึกษาพยาบาลในหอผู้ป่วยควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นพยาบาลที่เลี้ยง โดยสามารถถ่ายทอดทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะการปฏิบัติการพยาบาล และบุคลิกลักษณะความเป็นพยาบาล ให้แก่นักศึกษาพยาบาล⁽⁵⁾ การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลจะดียิ่งขึ้นถ้าพยาบาลที่เลี้ยงมีความรู้ในหลักการสอน การถ่ายทอดทัศนคติ การสอนทักษะและสอดแทรกจรรยาวิชาชีพในขณะปฏิบัติงานการพยาบาล หลักสูตรที่ใช้ในการอบรมพยาบาลที่เลี้ยงที่เป็นหลักสูตรระยะสั้น 3-4 เดือน หรืออาจเป็นหลักสูตรเตรียมความพร้อมการปฏิบัติบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงระยะสั้น 1 วันหรือมากกว่า⁽⁶⁾ ขึ้นอยู่กับแต่ละสถาบัน

ซึ่งในขณะที่ทำการวิจัยนี้ สภาการพยาบาลยังไม่ได้จัดทำหลักสูตรกลางสำหรับการอบรมหลักสูตรครูที่เลี้ยง

วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ได้จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพครูที่เลี้ยงขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 เป็นหลักสูตรระยะสั้น 4 เดือน การจัดการเรียนการสอนมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมโครงการเป็นพยาบาลประจำการจากโรงพยาบาลต่าง ๆ หลายแห่งที่มีนักศึกษาพยาบาลฝึกปฏิบัติงาน กลุ่มบุคคลที่มีคุณค่าน่าสนใจมากกลุ่มหนึ่ง คือพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งพยาบาลกลุ่มนี้มีงานหลัก คือการบริการพยาบาลแก่ผู้รับบริการ แต่ความรู้ความสามารถเฉพาะในการบริการผู้ใช้บริการในโรงพยาบาลเอกชน เป็นความรู้แฝงอยู่ในตัวสมควรถ่ายทอดความรู้สู่พยาบาลวิชาชีพที่จบใหม่หรือกำลังจะสำเร็จการศึกษา เพื่อให้สมาชิกใหม่สามารถปรับตัวกับการทำงานบริการพยาบาลในระบบเอกชนได้เป็นอย่างดี วิทยาลัยเซนต์หลุยส์เป็นสถาบันการศึกษาเอกชนที่ผลิตบัณฑิตพยาบาล ผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลจะกระจายสู่ระบบบริการพยาบาลเอกชน การเตรียมนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานในสถาบันเอกชน จึงเป็นภารกิจที่จำเป็นส่วนหนึ่งก่อนที่นักศึกษาพยาบาลจะสำเร็จการศึกษา ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและโรงพยาบาลเอกชน จึงเป็นการสร้างเครือข่ายการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเติมตามศักยภาพที่มี คณะผู้วิจัยจึงสนใจในคุณค่าของทรัพยากรบุคคลในโรงพยาบาลเอกชนคือ กลุ่มพยาบาลว่านอกเหนือจากงานบริการผู้ป่วยแล้ว พยาบาลวิชาชีพเป็นผู้มีศักยภาพพื้นฐานในด้านการสอน และถ่ายทอดทักษะการปฏิบัติงานสู่พยาบาลรุ่นใหม่หรือไม่อย่างไร ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในการสอนภาคปฏิบัติ ทัศนคติต่อการสอนภาคปฏิบัติ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติของพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับคัดเลือกให้ทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยง จะเป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปสู่การจัดโครงการพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาในโรงพยาบาลเอกชนต่อไป ซึ่งจะเป็น

ความร่วมมือระหว่างฝ่ายการศึกษาพยาบาลและฝ่ายบริการพยาบาลของโรงพยาบาลเอกชน ในการใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างมีคุณค่าเต็มศักยภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อวิชาชีพการพยาบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชนด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชนด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายความสัมพันธ์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชน ด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ภายหลังจากจัดกิจกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ในรายวิชาปฏิบัติประสบการณ์พยาบาลวิชาชีพ 1 และรายวิชาปฏิบัติประสบการณ์พยาบาลวิชาชีพ 2 ปีการศึกษา 2547 (1 พฤศจิกายน 2547- 15 มกราคม 2548)

การดำเนินการวิจัย

ประชากร ประชากรเป็นพยาบาลวิชาชีพ ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชน ได้แก่ โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ โรงพยาบาลเซนต์แมรี และโรงพยาบาลคามิลเลียน กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 81 คน ได้รับการอบรมโครงการ “การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติระบบพี่สอนน้อง” จำนวน 1 วัน ทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยงสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาล

ชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ในรายวิชาปฏิบัติประสบการณ์พยาบาลวิชาชีพ 1 และรายวิชาปฏิบัติประสบการณ์พยาบาลวิชาชีพ 2 ปีการศึกษา 2547 (ฝึกปฏิบัติระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2547- 15 มกราคม 2548)

การรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ โรงพยาบาลเซนต์แมรี และโรงพยาบาลคามิลเลียน เพื่อรวบรวมข้อมูลจากพยาบาลประจำการที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่งคู้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์เริ่มดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 16 มกราคม 2548 – 15 กุมภาพันธ์ 2548

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชนด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง พัฒนาโดยคณะผู้วิจัย แบบสอบถามนี้ได้ผ่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและภาษาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาลจำนวน 5 ท่าน แล้วแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ความรู้ในการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง มีจำนวน 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามความรู้เป็นแบบเลือกตอบ ใช่-ไม่ใช่ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนนเกณฑ์การแปลผลคะแนนความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลที่เลี้ยงมีดังนี้
16-20 คะแนน หมายถึง ความรู้ระดับดี
11-15 คะแนน หมายถึง ความรู้ระดับปานกลาง
0-10 คะแนน หมายถึง ความรู้ระดับอ่อน

ตอนที่ 2 ทักษะต่อการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง มีจำนวน 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามความคิดเห็น/ทัศนคติต่อการสอน และนิเทศนักศึกษาพยาบาลด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่ง

ต่อหนึ่ง เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อความเชิงบวกให้คะแนน 5 - 1 ตามลำดับ ข้อความเชิงลบให้คะแนน 1 - 5 ตามลำดับ ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .89

เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการสอนและการนิเทศน์ศึกษาพยาบาลมีดังนี้
ค่าเฉลี่ย 3.50-5.00 หมายถึง ทัศนคติทางบวก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ทัศนคติกลาง ๆ
ค่าเฉลี่ย 1.00-2.49 หมายถึง ทัศนคติทางลบ

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาล ด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง มีจำนวน 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า 4 ระดับ (Rating scale) ตั้งแต่ ปฏิบัติสม่ำเสมอ (3 คะแนน) ปฏิบัติบ่อยครั้ง (2 คะแนน) ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง (1 คะแนน) และไม่เคยปฏิบัติ (0 คะแนน)

เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่งมีดังนี้
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.00 หมายถึง พฤติกรรมการสอน ระดับดีมาก
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง พฤติกรรมการสอนระดับดี
ค่าเฉลี่ย 0.00-1.49 หมายถึง พฤติกรรมการสอนระดับควรปรับปรุง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลประกอบด้วย ข้อมูลประชากร การเป็นพยาบาลวิชาชีพ ประสบการณ์

การอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสอน หรือการเป็นพยาบาลที่เลี้ยง การอยู่เวรคู่กับนักศึกษาพยาบาลที่อยู่ในความดูแล และปัญหาอุปสรรคต่อการทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์และการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลในเอกสาร ใบปะหน้าแบบสอบถามทุกชุด และดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองจากพยาบาลที่เลี้ยง มีข้อมูลที่สมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ทางสถิติได้จำนวน 80 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้พบว่า

1. ระดับความรู้ในการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 72.5 รองลงมาร้อยละ 23.8 มีความรู้ในระดับดี และมีส่วนน้อยเพียงร้อยละ 3.7 เท่านั้นที่มีความรู้ในระดับอ่อน (ดังตารางที่ 1) ค่าเฉลี่ยความรู้ในการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยงเท่ากับ 14.21 (คะแนนเต็ม 20) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.72

ตารางที่ 1. ระดับความรู้ในการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยงจำแนกตามคะแนน

คะแนน	จำนวน	ร้อยละ	ระดับความรู้
16-20	19	23.8	ดี
11-15	58	72.5	ปานกลาง
0-10	3	3.7	อ่อน
รวม	80	100.0	

2. ทักษะต่อการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 96.3 มีทัศนคติทางบวก พยาบาลที่เลี้ยงร้อยละ 2.5 มีทัศนคติกลาง ๆ และร้อยละ 1.2 เท่านั้นที่มีทัศนคติในทางลบ (ดังตารางที่ 2) ค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยงเท่ากับ 4.12 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .44

3. พยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 71.3 รองลงมาร้อยละ 27.5 มีพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลในระดับดีมาก มีเพียงร้อยละ 1.2 เท่านั้นที่มีพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลในระดับที่ควรปรับปรุง (ดังตารางที่ 3)

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชนด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง พบว่าความรู้ และทัศนคติมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .33 ทักษะและพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .52 แต่ความรู้กับพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .16$) (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 2. คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง

คะแนนเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ	ความหมายทัศนคติ
3.50-5.00	77	96.3	บวก
2.50-3.49	2	2.5	กลาง ๆ
1.00-2.49	1	1.2	ลบ
รวม	80	100.0	

ตารางที่ 3. ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง

ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ	ระดับ
2.50-3.00	22	27.5	ดีมาก
1.50-2.49	57	71.3	ดี
0.00-1.49	1	1.2	ควรปรับปรุง
รวม	80	100.0	

ตารางที่ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง

	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)		
	ความรู้	ทัศนคติ	การปฏิบัติ
ตัวแปร			
ความรู้	1.00	.33*	.16
ทัศนคติ	.33*	1.00	.52*
การปฏิบัติ	.16	.52*	1.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. พยาบาลที่เลี้ยงมีประสบการณ์ในการเป็นพยาบาลวิชาชีพ สูงสุด 13 ปี ต่ำสุด 2 ปี เฉลี่ย 6.80 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.70 ส่วนใหญ่ร้อยละ 69.8 มีประสบการณ์ในการเป็นพยาบาลวิชาชีพระหว่าง 5 - 10 ปี รองลงมา ร้อยละ 21.5 มีประสบการณ์ในการเป็นพยาบาลวิชาชีพระหว่าง 2 - 4 ปี มีเพียงร้อยละ 8.8 ที่มีประสบการณ์ในการเป็นพยาบาลวิชาชีพระหว่าง 11 - 13 ปี (ไม่ตอบ 1 ราย)

6. การได้มีโอกาสปฏิบัติงานเวรเดียวกันกับนักศึกษาที่อยู่ในความดูแล พยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 51.3 ได้ปฏิบัติงานเวรเดียวกันกับนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของตนบ่อยมาก พยาบาลที่เลี้ยงร้อยละ 37.5 ได้ปฏิบัติงานเวรเดียวกันกับนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของตนปานกลาง/มากพอสมควร แต่มีพยาบาลที่เลี้ยงร้อยละ 11.3 ได้ปฏิบัติงานเวรเดียวกันกับนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของตนน้อย

7. พยาบาลที่เลี้ยงมีประสบการณ์ได้รับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสอน หรือการเป็นพยาบาลที่เลี้ยงร้อยละ 47.5 อีกร้อยละ 52.5 ไม่เคยมีประสบการณ์การอบรมในหลักสูตร ที่เกี่ยวข้องกับการสอนหรือการเป็นพยาบาลที่เลี้ยงมาก่อน

8. ปัญหาและอุปสรรคต่อการทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยง พบว่าพยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 56.3 ระบุว่ามีปัญหา และพยาบาลที่เลี้ยงร้อยละ 43.8 แจ้งว่าไม่มีปัญหา ปัญหาที่มีได้แก่

1. การไม่เคยอบรมหลักสูตรการเตรียมเป็นพยาบาลที่เลี้ยงทำให้ไม่แน่ใจในบทบาทของตนเอง

2. ไม่ทราบความต้องการพัฒนาด้านตนเองของนักศึกษา

3. ตารางเวรของนักศึกษาไม่ตรงกับพยาบาลที่เลี้ยงทำให้การนิเทศไม่ต่อเนื่อง

4. ภาระงานการดูแลผู้ป่วยมาก หรือภาระงานประจำมากทำให้ไม่มีเวลานิเทศและสอนอย่างใกล้ชิด

5. ไม่มีเวลาค้นคว้าข้อมูลใหม่ เช่น งานวิจัย ต้องเข้าอบรม/ประชุมกับทางโรงพยาบาลทำให้ไม่ได้ดูแล

นักศึกษาอย่างเต็มที่

6. มีอุปสรรคในการหาผู้ป่วยให้นักศึกษาเนื่องจากผู้ป่วยและญาติบางคนไม่ให้ความร่วมมือ

7. นักศึกษาบางคนไม่กระตือรือร้น/ไม่ตั้งใจในการทำงาน

8. นักศึกษามีความพร้อมในการฝึกงานน้อย

9. การมอบหมายงานให้ทำหน้าที่หัวหน้าเวรหรือหัวหน้าทีมของนักศึกษาและพยาบาลที่เลี้ยงยังไม่สอดคล้องกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยง ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 72.5 รองลงมา ร้อยละ 23.8 มีความรู้ในระดับดี โดยมีพยาบาลที่เลี้ยงเพียงร้อยละ 47.5 เท่านั้นที่เคยมีประสบการณ์หรือได้รับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสอนหรือการเป็นพยาบาลที่เลี้ยง และพยาบาลที่เลี้ยงถึงร้อยละ 52.5 ไม่เคยมีประสบการณ์การอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสอน หรือการเป็นพยาบาลที่เลี้ยงมาก่อน ทั้งนี้เนื่องมาจากโรงพยาบาลเอกชนเน้นการให้บริการเป็นหลัก ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพของโรงพยาบาลเอกชนส่วนใหญ่จึงได้รับการอบรมความรู้ด้านการให้บริการพยาบาลแก่ผู้รับบริการโดยตรง บทบาทหน้าที่ด้านการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ทางวิชาชีพสู่นักศึกษาพยาบาล จึงถูกละเว้น และไม่ได้รับการสนับสนุน โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของอาจารย์พยาบาลฝ่ายการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้โครงการอบรมความรู้ด้านการสอน และนิเทศที่วิทยาลัยเซนต์หลุยส์จัดให้แก่พยาบาลวิชาชีพในแต่ละรุ่นนั้น ยังมีสัดส่วนเป็นจำนวนน้อยสำหรับพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชน ดังนั้นจึงยังมีนักศึกษาพยาบาลจำนวนหนึ่งต้องฝึกปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติประสบการณ์พยาบาลวิชาชีพ 1 และรายวิชาปฏิบัติประสบการณ์พยาบาลวิชาชีพ 2 ในโรงพยาบาลเอกชนภายใต้การสอนและนิเทศของพยาบาลที่เลี้ยงที่ไม่ผ่านการอบรมความรู้ด้านการสอนมาก่อน และการเตรียม

ความร่วมมือของพยาบาลวิชาชีพก่อนทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยงโดยการประชุมวิชาการระยะสั้นเพียง 1 วัน ไม่เพียงพอที่จะทำให้พยาบาลที่เลี้ยงเข้าใจความต้องการด้านการพัฒนานักศึกษาพยาบาลอย่างแท้จริง และไม่แน่ใจในการทำหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพยาบาลที่เลี้ยง การสอนของพยาบาลที่เลี้ยงจึงเป็นการนำความรู้ทางการพยาบาลของคนที่มืออยู่ และความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานในองค์กร (Embedded) มาใช้ในการสอนนักศึกษา⁽⁵⁾

2. ทักษะต่อการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 96.3 มีทัศนคติทางบวกต่อการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ทั้งนี้อาจเนื่องจากการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพยาบาลที่เลี้ยงและนักศึกษาพยาบาลจากการที่มีการสอนและนิเทศแบบตัวต่อตัว (One to one relationship)⁽⁷⁾ และพยาบาลที่เลี้ยงมีความพึงพอใจที่ได้แบ่งปันความรู้ และประสบการณ์ของตน รวมทั้งได้รับรู้ว่านักศึกษาพยาบาลมีความก้าวหน้าในการฝึกหัดงาน (Preceptee grow)⁽⁸⁾

3. พฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของที่เลี้ยงส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี และรองลงมาอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการสอนโดยพยาบาลที่เลี้ยงสอนนักศึกษาพยาบาลแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to one pairing) ทำให้พยาบาลที่เลี้ยงต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ตนรับผิดชอบดูแลทุกขั้นตอนตั้งแต่ปฐมนิเทศงาน สอนทักษะการพยาบาล ถ่ายทอดความรู้และบุคลิกภาพ การแก้ไขปัญหา รวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา การทำหน้าที่เป็นพยาบาลที่เลี้ยงทำให้พยาบาลวิชาชีพต้องมีใจจดจ่อกับการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้นักศึกษาพยาบาลได้ประสบการณ์จากการฝึกหัดในบทบาทพยาบาลวิชาชีพอย่างครบถ้วนก่อนจบเป็นพยาบาลวิชาชีพอย่างแท้จริง⁽⁹⁾ การได้ทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยงเป็นงานอย่างหนึ่งที่ทำให้พยาบาลมีความภาคภูมิใจ ในขณะที่

เดียวกันก็มีความเครียดด้วย เพราะเดิมมีภาระงานด้านความรับผิดชอบผู้รับบริการมากอยู่แล้ว แต่ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการดูแลนักศึกษาจึงรู้สึกว่ามีภาระงานเพิ่มขึ้น⁽⁸⁾

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม การสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยง ผลการวิจัยพบว่าความรู้ และทัศนคติมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ ทักษะและพฤติกรรม การสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง แต่ความรู้และพฤติกรรม การสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสอน หรือการเป็นพยาบาลที่เลี้ยงมาก่อน แต่พยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่ก็สอนด้วยความรู้สึที่ดีต่อตนเอง และต่อนักศึกษาพยาบาล เพราะสอนในสิ่งที่ตนรู้และในสิ่งที่ตนปฏิบัติอยู่ (Tacit knowledge)⁽¹⁰⁾ ดังจะเห็นจากผลการวิจัยที่พบว่าพยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่มีทัศนคติทางบวกต่อการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาล และพฤติกรรม การสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลของพยาบาลที่เลี้ยงส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีและดีมาก นอกจากนั้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพยาบาลที่เลี้ยงกับนักศึกษาพยาบาลยังส่งเสริมให้เกิดความท้าทายและกระตุ้นให้พยาบาลที่เลี้ยงกระตือรือร้นใฝ่หาความรู้ เอื้ออาทรต่อนักศึกษา เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มุ่งมั่นที่จะเห็นความก้าวหน้าทั้งส่วนบุคคลและวิชาชีพของนักศึกษา⁽¹¹⁾

5. ปัญหาและอุปสรรคต่อการทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยงพบว่า เป็นปัญหาที่เกิดจากการไม่ผ่านการอบรมหลักสูตรพยาบาลที่เลี้ยง ทำให้พยาบาลที่เลี้ยงที่รับผิดชอบสอนนักศึกษาพยาบาลขาดความมั่นใจว่าตนเองจะทำหน้าที่ได้ดี ถูกต้องหรือไม่และไม่เข้าใจความต้องการของนักศึกษาพยาบาลจากการขาดความรู้ในการประเมินผู้เรียนก่อนสอน จะเห็นได้ว่าพยาบาลที่เลี้ยงยังคงต้องการได้รับการอบรมความรู้ด้านการสอนก่อนที่จะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เป็นพยาบาลที่เลี้ยงของนักศึกษาพยาบาล เพื่อให้ทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น จะเห็นว่าความรู้ด้านการสอนภาค

ปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลเป็นสิ่งที่พยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชนต้องการได้รับการศึกษา หรือการอบรมเพิ่มเติมต่อไปสำหรับประเด็นปัญหาที่พยาบาลที่เลี้ยงระบบมาได้แก่ ภาระงานการดูแลผู้ป่วยมาก/ภาระงานประจำมากทำให้ไม่มีเวลานิเทศและสอนอย่างใกล้ชิด ไม่มีเวลาค้นคว้าข้อมูลใหม่ เช่น งานวิจัย ต้องเข้าอบรม/ประชุมกับทางโรงพยาบาลทำให้ไม่ได้ดูแลนักศึกษาอย่างเต็มที่ มีอุปสรรคในการจัดหาผู้ป่วยให้นักศึกษาดูแล ผู้ป่วยและญาติบางคนไม่ให้ความร่วมมือ เป็นประเด็นปัญหาที่คล้ายคลึงกับปัญหาที่มีผู้ได้ศึกษาไว้⁽⁶⁾ ปัญหาเหล่านี้เป็นประเด็นที่ต้องการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาร่วมกันในระดับนโยบายระหว่างสถาบันการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาลหรือโรงพยาบาลต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการจัดอบรมความรู้ด้านการสอนที่เป็นหลักสูตรระยะสั้นแก่บุคลากรพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชนก่อนที่นักศึกษาพยาบาล จะฝึกปฏิบัติงานภายใต้การสอนของพยาบาลที่เลี้ยง หรือจัดปีละ 1 ครั้ง เพื่อเตรียมให้พยาบาลวิชาชีพมีความรู้ด้านการสอนเพียงพอก่อนที่จะทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยงระบบตัวต่อตัวได้อย่างมีคุณภาพและสร้างความมั่นใจในการทำหน้าที่ต่อไป
2. จากการศึกษาที่พยาบาลที่เลี้ยงมีทัศนคติต่อการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับสูงอยู่แล้วถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของแม่แบบพยาบาลวิชาชีพที่จะถ่ายทอดสู่นักศึกษาพยาบาลรุ่นต่อ ๆ ไป จึงควรหาวิธีการรักษาและส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพยาบาลวิชาชีพกับนักศึกษาพยาบาลให้มีต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการสนับสนุนสิ่งจูงใจในการทำหน้าที่จากฝ่ายบริการพยาบาลและฝ่ายการศึกษาทั้งเชิงความรู้ การค้นคว้าวิจัย การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษา การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การประกาศเกียรติคุณ ฯลฯ
3. ควรมีความร่วมมือระหว่างฝ่ายการศึกษา และฝ่ายการพยาบาลในการประชุมร่วมกันเพื่อจัดเวลาให้พยาบาลที่เลี้ยงได้มีโอกาสพบนักศึกษาพยาบาลนอกเวลาการอยู่

เวรปกติ โดยมีค่าตอบแทนการปฏิบัติงานให้ตามสมควร เพื่อให้พยาบาลที่เลี้ยงได้มีโอกาสปรึกษาหารือกับพยาบาลที่เลี้ยงทั้งด้านการเรียนรู้ ความเป็นอยู่ การปรับตัว ปัญหา ความคับข้องใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และอื่น ๆ

4. ควรมีการประสานงานระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาลด้านการจัดเวร (วัน-เวลา) แบบยืดหยุ่นให้นักศึกษาพยาบาลและพยาบาลที่เลี้ยงได้ขึ้นเวรพร้อมกันและทำหน้าที่สอดคล้องกันมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือจากความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลที่เลี้ยงในการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาล ในระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบตัวต่อตัว เช่น ความเหนื่อยหน่ายในงาน ความยึดมั่นผูกพันต่อวิชาชีพ การบริหารเวลา ฯลฯ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงวิจัยพัฒนา เช่น
 - 2.1 การพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลที่เลี้ยงสำหรับการสอนนักศึกษาพยาบาลบนคลินิก
 - 2.2 การพัฒนารูปแบบการเป็นพี่เลี้ยงของพยาบาลในการสอนภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลด้วยระบบพยาบาลที่เลี้ยงแบบตัวต่อตัว
 - 2.3 การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างฝ่ายการศึกษา กับฝ่ายบริการพยาบาลในการจัดระบบพยาบาลที่เลี้ยงที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

อ้างอิง

1. Myrick F, Barrett C. Selecting clinical preceptors for basic baccalaureate nursing students: a critical issue in clinical teaching. *J Adv Nurs* 1994 Jan; 19(1): 194-8
2. Coates VE, Gormley E. Learning the practice of nursing: View about preceptorship. *Nurse Educ Today* 1997 Apr; 17(2): 91-8
3. Diagle J. Preceptors in nursing education: facilitating student learning. *Kansas Nurse*

- 2001;Apr. From <http://findarticles.com/d/advanced?tb=art>
4. Scheetz LJ. Baccalaureate nursing student preceptorship programs and the development of clinical competence. *J Nurs Educ* 1989 Jan; 28(1):28-35
 5. Rippey J, Baker H. The nurse preceptor: knowledge transfer in health care. *E-Journal of Organizational Learning and Leadership* [online] 2003 [cited 2007 Aug 10];2(1): Available from: <http://www.weleadinlearning.org/jrapr03.htm>
 6. Letizia M, Jennrich J. A review of preceptorship in undergraduate nursing education: Implication for staff development. *J Con Educ Nurs* 1998;29(5):211-6
 7. Clayton GM, Broome ME, Ellis LA. Relationship between a preceptorship experience and role socialization of graduate nurse. *J Nurs Educ* 1989 Feb;28(2):72-5
 8. Stevenson B, Doorley J, Moddeman G, Benson-Landau M. The preceptor experience: a qualitative study of perceptions of nurse preceptors regarding the preceptor role. *J Nurs Staff Dev* 1995 May-Jun;11(3):160-5
 9. Nordgren J, Richardson SJ, Laurella VB. A collaborative preceptor model for clinical teaching of beginning nursing students. *Nurse Educ* 1998 May-Jun;23(3):27-32
 10. Herbig B, Bussing A, Ewert T. The Role of tacit knowledge in work context of nursing. *J Adv Nurs* 2001 Jun;34(5):687-95
 11. Reilly DE, Oermann MH. Preceptorship and other models of concentrated practice. *Clinical Teaching in Nursing Education* (2nd ed.) Massachusetts: Jones & Bartlett Publisher, 1999.